

Csapó Benő*Neveléstudományi Tanszék, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, SZTE*

A Magyar Pedagógia feladata a neveléstudomány fejlesztésében

A Magyar Tudományos Akadémián 2004 októberében tartott Országos Nevelésügyi Konferencia egyik szekciója – az Iskolakultúra szorgalmazására – a pedagógiai folyóiratok helyzetével foglalkozott.

A neveléstudományi publikációs fórumok körül sok a tisztázatlan kérdés. A jelenleg kiadott hazai pedagógiai lapok száma nem sokkal marad száz alatt, ám szaksajtónk gazdagsága ellenére kevés a nemzetközi tudományos normák szerint szerkesztett folyóirat. Milyen funkciót látnak el e folyóiratok a neveléstudományban? Az eredményeiket közzétenni kész kutatóréteg közösségi megnyilvánulási terei vagy a tudományos ismeretterjesztés helyei? Esetleg nem a kutatások, hanem a fejlesztések és alkalmazások eredményeinek nyilvánosságot adó műhelyek? Milyen kritériumok szerint szerkesztik ezeket a lapokat? Osztályozhatunk-e úgy, hogy egyesek a tudományt szolgálják, némelyek a gyakorlati tevékenységet támogatják, míg mások az oktatáspolitikai közvetítői? Melyek azok a szempontok, amelyek a szaklapokat, azok egyes évfolyamait, tematikus számait alakítják?

Többféle módon meg lehet azt ítélni, mitől tudomány egy tudomány, illetve mikor éri el egy diszciplína azt a szintet, amelytől már önálló tudományként lehet elfogadni. Az európai kultúra történetében nem ritka eset, hogy egy nagy hatású egyéniség, jobb esetben kiemelkedő gondolkodó létrehozza maga körül a követők egy bizonyos körét, esetleg egyetemi tanszéket alapít, és ezeket az eseményeket az utókor a tudománnyá válás mérföldköveiként tartja számon. Nem becsülém le az ilyen mozzanatok jelentőségét, azonban a pedagógia esetében e megközelítés kizárólagos alkalmazásában látok bizonyos buktatókat. Ezért a pedagógia tudománnyá válását inkább általánosabb, minden tudományágra, vagy legalábbis a tudományok szélesebb körére alkalmazható alapelvekből kiindulva ítélném meg. Ugyanígy általánosabb, a pedagógia konkrét problémáinál tágabb megközelítést javasolok a folyóiratok szerepének, a tudomány fejlődéséhez való hozzájárulásuknak az értelmezésében. Kiindulásként három tudományfilozófiai megközelítésre utalok, amelyek a tudománnyá válás és a tudományként való működés különböző aspektusaira mutatnak rá.

Karl Popper (1997) falszifikációs elmélete lényegében a kritikai elemzésnek kitett, ámde a megcáfolási kísérletek ellenére is érvényesnek tekintett állítások gyarapodásaként értelmezi a tudományos fejlődést. Ebben a megközelítésben már jó ideje a folyóiratok látják el az eredmények közzétételének (nyilvánosságra hozatalának, publikálásának) feladatát, s ennek révén a tudományos állítások a szélesebb körű bírálat (és az esetleges falszifikáció) számára elérhetővé válnak. Ha az egyes cikkekben közzétett eredményeket nem cáfolják meg, sőt azok hatására újabb eredményes vizsgálatok indulnak, az értékebbé teszi az adott eredményt és közvetve emeli az azt közlő folyóirat hitelét, valamint az adott eredményeket előző kutatók tudományos rangját. Lényegében a tudományos fo-

lyóiratok értékelése és az egyes cikkek, illetve kutatók hatásának mai megítélése is megfelel e logikának: minél többen foglalkoznak egy adott cikkel, illetve az abban foglalt állításokkal, nem bukkanva az azt cáfoló tapasztalatra, annál inkább bízhatunk az adott eredmények érvényességében.

Hasonlóképpen segítségünkre lehet egy másik megközelítés is, amely a tudományok nagykorúvá válását, „nagy tudomány”-ként való megjelenését (lásd *Solla Price*, 1979), bizonyos szervezeti és infrastrukturális keretek kiépülésében látja. Hasonlóan fontosak a rendszeres személyes találkozók keretét adó konferenciák (Csapó, 2001), a kutatásnak és a képzésnek intézményes formát adó egyetemek (kutatóintézetek), a működést finanszírozó kutatási alapok, valamint természetesen az eredmények közzétételének feladatát ellátó folyóiratok. Valóban, egy tudományág megszületését, vagy egy kutatási terület önállósulását gyakran az jelzi, ha saját folyóiratot indít.

Végül a *Thomas Kuhn* (2002) nyomán elterjedt paradigma-fogalmat említtem, illetve a tudomány működésének Kuhn által leírt modelljét. Az egy paradigmához tartozó tudományos közösségek közös írott és íratlan szabályrendszereket követnek, azonos kutatási, módszertani és publikációs normákhoz tartják magukat. A közös normák legmarkánsabban éppen a publikációs szokásokban és szabályokban nyilvánulnak meg.

Történet, előzmények

A pedagógia tudománnyá válását inkább hosszabb, évszázados folyamatnak tekintem, nem pedig egy konkrét időponthoz köthető hirtelen változásnak. E folyamat során fokozatosan alakultak ki a tudomány művelésének keretei, köztük az egyik legfontosabb mozzanat a tudományos eredmények közlésére szolgáló folyóiratok megjelenése. A pedagógia mint tudomány intézményesülése valamikor a 19. században kezdődött, amikor a német egyetemeken megjelentek az első pedagógiai tanszékek. Lényegében ezt a hagyományt követték a magyarországi egyetemeken kialakult pedagógiai tanszékek is. (Németh, 2002) A tudományos közösség azonban viszonylag korán felismerte, hogy a tudománnyá válásnak sok egyéb feltétele is van, és 1892-ben megalapította a Magyar Pedagógiai (akkori írásmóddal Paedagógiai) Társaságot, a társaság útjára bocsátatta folyóiratát, a Magyar Paedagógiát. A modern empirikus társadalomtudománnyá válás folyamatának kezdetét nagyjából erre az időszakra tehetjük. A Magyar Paedagógia első szerkesztője, *Csengeri János* klasszika-filológia tanár (később a szegedi bölcsészkar dékánja) az első számban megjelent beköszöntőjében többek között így fogalmazta meg a folyóirat feladatait: „A »Magyar Paedagógia« mindenekelőtt a paedagógiai tudományágak művelését tűzte ki feladatául s az általános érvényű paedagógiai eszméknek orgánuma kíván lenni.” (Csengeri, 1982, 1.)

Áttekintve az első néhány évfolyamot, nehéz visszafogni a csodálkozást és tiszteletet, amit a megjelent írások tematikai gazdagsága és szakmai igényessége kivált. A Magyar Paedagógia e virágkora azonban – ami nagyjából egybeesett a monarchia utolsó és talán legjobb éveivel, valamint Magyarország egyik legdinamikusabb társadalmi-gazdasági fejlődésének periódusával – nem tartott sokáig. Az első világháborúval megkezdődött az a társadalmi tragédiákkal, rendszerváltozásokkal tagolt mintegy hét évtizedes korszak, amely sem a társadalomtudományi gondolkodásnak, sem az empirikus kutatásnak, sem pedig a folyóirat működésének nem teremtett ideális feltételeket. Mindamellett a folyóirat fennmaradt, a nehéz korszakokban gyakran elment a lehetőségek határáig, és közvetítette azt a tudást, amit az adott időszakban lehetett. Mindebben nagy szerepe volt a folyóirat szerkesztőinek, főszerkesztőinek, akik között ott találjuk *Négyesy Lászlót*, *Wesze-ly Ödönt*, *Fináczy Ernőt*, *Imre Sándort*, *Kornis Gyulát*, *Prohászka Lajost*, *Faragó Lászlót* és *Mérei Ferencet*. (A Magyar Pedagógia első száz évének történetéről lásd *Mészáros*, 1992) Időközben több száz pedagógiai szakmai folyóirat alakult, ezek nagy része azon-

ban nem a tudomány művelését tekintette alapvető feladatának, és nagy részük hosszabb-rövidebb idő után megszűnt. (Erről bővebben lásd Géczi, 2003). Bár a Magyar Pedagógiát sem hagyták érintetlenül a történelem és a politika eseményei, a tudományos elkötelezettség évszázadokon és történelmi korszakokon átívelő következetességében a Magyar Pedagógia egyedülálló a magyarországi neveléstudomány történetében.

A társadalmi-politikai fordulatot követő időszak

Az 1990-es évek elején, a rendszerváltozást követően az ideológiai-politikai korlátok megszűnésével új lehetőségek nyíltak a neveléstudományi kutatások előtt, és egyben szükségessé vált a folyóirat szerepének újraértelmezése is. A Magyar Pedagógia abban az időben már a Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának folyóirata volt, és a bizottság körében zajlottak le azok a viták, amelyek az új missziót körvonalazták. A különböző álláspontok között felmerült a megszüntetés gondolata („érdemes-e egy a múlt rendszerben kompromittálódott orgánus életben tartani?”), az angol nyelven való megjelentetés („a világ számára hozzáférhetővé kell tenni az itteni eredményeket!”), továbbá egy ismeretterjesztő-tanártoábbképző funkció („el kell juttatni a tanárokhöz a kutatási eredményeket!”) is.

A sok lehetőség közül az akadémiai funkció, a tudományos folyóirat jelleg és a magyar nyelvű megjelentetés kerekedett felül. Ezeket az általános alapelveket azonban még összhangba kellett hozni a konkrét működési feltételekkel. Végül az az álláspont alakult ki, mely szerint a Magyar Pedagógia a tudományos folyóiratok nemzetközi normáit, formai és stilisztikai alapelveit követve jelenik meg, magyar nyelven, angol nyelvű összefoglalóval. (Csapó, 1991) Ennek megfelelően határoztuk meg a közlési feltételeket, ehhez igazodott a külső megjelenés, a tördelés. A publikációs stílus és a hivatkozási rendszer a legkidolgozottabb és legelterjedtebb rendszert, az Amerikai Pszichológiai Társaság publikációs stílusát (APA Publication Manual) vette alapul, és ennek a magyar nyelvre adaptált változatát mi készítettük el.

A folyóirat hagyományaira mint a „tudományos patina”, megjelenésére és mint megbecsülendő, megőrzendő értékre, a szakmai identitás mással nem pótolható forrására tekintettünk. A történetet pedig vállalandó és értelmezendő feladatként fogtunk fel, melyből a jelenre is érvényes tanulságokat, következtetéseket lehet levonni. A hagyományok és az elődök iránti tiszteletből visszatértünk az eredeti logóhoz, és a címlapot is az alapításkori megjelenéshez közelítettük.

Időközben elérkeztünk a Magyar Pedagógia alapításának centenáriumához. Az évfordulóról a feladatok újragondolásával (Csapó, 1992), a száz éves történet áttekintésével

Áttekintve az első néhány évfolyamot, nehéz visszafogni a csodálkozást és tiszteletet, amit a megjelent írások tematikai gazdagsága és szakmai igényessége kivált. A Magyar Paedagógia e virágkora azonban – ami nagyjából egybeesett a monarchia utolsó és talán legjobb éveivel, valamint Magyarország egyik legdinamikusabb társadalmi-gazdasági fejlődésének periódusával – nem tartott sokáig. Az első világháborúval megkezdődött az a társadalmi tragédiákkal, rendszerváltozásokkal tagolt mintegy hét évtizedes korszak, amely sem a társadalomtudományi gondolkodásnak, sem az empirikus kutatásnak, sem pedig a folyóirat működésének nem teremtett ideális feltételeket. Mindamellet a folyóirat fennmaradt, a nehéz korszakokban gyakran elment a lehetőségeik határáig, és közvetítette azt a tudást, amit az adott időszakban lehetett.

(Mészáros, 1992), néhány, a folyóirat első évtizedeiben megjelent tanulmány újraközlésével és az első száz év repertóriumának (Csapó és Pukánszky, 1993) összeállításával emlékeztünk meg. A kimaradt évek miatt a századik évfolyam elérésére csak néhány évvel később került sor, ami ismét lehetőséget adott a visszaemlékezésre és az új korszak feladatainak, a 21. század követelményeinek számbavételére. (Csapó, 2000)

Nemzetközi tudomány és nemzeti küldetés

A Magyar Pedagógia feladatai szempontjából az egyik legfontosabb, folyamatosan értelmezendő és újraértelmezendő kérdés a tudomány nemzetközisége és a magyar nyelvű megjelenés közötti kapcsolat. A globalizáció, a nemzetközi kommunikáció bővülő lehetőségei és a társadalomtudományok gyors fejlődése, szerepük felértékelődése állandóan változó feltételeket és igényeket támaszt, amihez alkalmazkodni kell. Az ellentétes érdekek változó arányai között kell a mindenkori egyensúlyt megtalálni.

Egyrészt nyilvánvaló, hogy a kutatók akkor szolgálják leghatékonyabban tudományáguk fejlődését, ha eredményeiket az elérhető legnagyobb tudományos közösséghez juttatják el, azaz nemzetközi folyóiratokban publikálják. Ez jelenti egyben a legjelentősebb megmérettetést és ez szolgálja leginkább a kutatók egyéni fejlődését is. A természettudományokban már lezajlott ez a folyamat, a tudományos eredmények az angol nyelvű folyóiratokban jelennek meg. Sok tudományterületen néhány nagy folyóirat közli a valóban fontos eredmények többségét. A társadalomtudományokban ugyancsak a végéhez közeledik a folyamat, mindamellett tudományágaktól és régióktól, országoktól is függ, hogy hol tart. Az egyes országokban egy-egy diszciplína változó távolságra van a nemzetközivé válástól, a nemzetközi tudományos kommunikációba való teljes értékű bekapcsolódástól.

Kellő kritikával szemlélve a helyzetet, azt látjuk, hogy a neveléstudomány a nemzetközivé válás tekintetében az utolsók közé tartozik, amit csak részben magyarázhatunk azaz, hogy az a gyakorlat, amelyet szolgálhat (az oktatásügy), alapvetően nemzeti probléma. Még több kritikát megengedve magunknak, azt is meg kell állapítanunk, hogy a közép-kelet-európai régió pedagógiai kutatói még a lemaradó diszciplínán belül is az utolsók közé tartoznak. (Kicsit szépíti csak a helyzetet, hogy a régió belül viszont Magyarország valószínűleg az elsők közé tartozik.) A régió lemaradását a kedvezőtlen történelmi feltételekkel szokás magyarázni, másfél évtizedes parlamentáris demokrácia után azonban az ilyen jellegű megfontolások érvényessége már erősen csökken. Az Európai Unió tagság, az európai kutatási tér kialakulása pedig elodázhatatlanná teszi a magyar neveléstudományi kutatás nemzetközi integrációját.

Ebben a – talán túl hosszúra nyúló – átmeneti periódusban a Magyar Pedagógia azzal szolgálhatja a neveléstudomány fejlődését, ha segíti egy önmagát a nemzetközi mezőnyben megjeleníteni, képviselni tudó közösség kialakulását. A kilencvenes években ezen a téren számos konkrét feladat adódott, például a közlemények tudományos standardjainak kialakítása, a nemzetközi publikációs normák meghonosítása. Mindmáig a Magyar Pedagógia az egyetlen neveléstudományi folyóirat, amely következetes bírálati rendszert (peer review) alkalmaz. A bírálatokon keresztül nyújtott visszajelzés eredményesen segítheti a fiatal kutató-generáció fejlődését, a nemzetközi megmérettetésre való felkészülést és a szakmai szocializációt.

A nemzetközi integrációt segítheti az is, hogy a Magyar Pedagógia rendszeresen közli külföldi kutatók eredményeit, az összes tanulmány mintegy negyede külföldi szerző munkája. Az Országos Neveléstudományi Konferencia elindulása (2001) óta pedig a folyóirat megjelenteti a (külföldi) plenáris előadók tanulmányait.

Ha a belátható jövőben eljutunk arra a szintre, amelyet az észak-európai országok tanítás-tanulással foglalkozó kutatói a nemzetközi integráció terén már most elértek, akkor

ismét a feladatok újraértelmezésére lesz szükség. Ma a skandináv országokban már reális probléma, hogy a fiatal kutató-generáció mind kevésbé akarja eredményeit anyanyelvén publikálni. Ez egy szűkebb körű specialistákat érintő tudományágnál nem okozhat gondot. Azonban egy olyan diszciplína esetében, mint a neveléstudomány, melynek szóhasználatát, beszédmódját a kutatókon, fejlesztőkön túl legalább a tanárok egy részének is ismernie kell, feltétlenül szükséges, hogy az anyanyelven megjelenjenek a legigényesebb tudományos munkák is. A kis nyelveken megjelenő folyóiratok funkciói valószínűleg a nemzeti identitás, a nyelvi és kulturális sokféleség megőrzésének irányába fognak eltolódni. Az mindenesetre látható, hogy ha a Magyar Pedagógia jól teljesíti feladatait – azaz segíti a magyar oktatáskutatók integrálódását az angolul publikáló nemzetközi tudományos közösségbe –, akkor jelenlegi alapvető funkciói részben megszűnnek, vagy legalábbis háttérbe szorulnak.

A tudományosság ismérvei

Mivel sokféle szakmai folyóirat jelenik meg, és nem mindegyik eleve tudományos orgánus, felmerül a kérdés, hogy mi számít tudományos folyóiratnak, és hol húzódnak a határok. Mielőtt továbbsmennénk, már itt le kell szögezni, hogy a „tudományos” jelző ebben az esetben nem univerzális értékítélet, hanem bizonyos tulajdonságok együttes meglétét jelenti és a folyóiratok funkcionális megkülönböztetésére szolgál. A tudományos folyóiratok bizonyos általánosan elfogadott alapelveket követnek, és a minőség-kontroll jól meghatározott szabályai szerint működnek. (Bishop, 1984) Ez a megkülönböztetés nem jelenti azt, hogy az egyéb szakmai, művészeti, irodalmi, kulturális vagy közéleti folyóiratok kevésbé értékesek lennének, mindössze arról van szó, hogy más a funkciójuk.

Számos tudományágban egyértelműek a határok. A természettudományok esetében pedig gyakorlatilag csak a Science Citation Index-ben szereplő folyóiratok közleményei számítanak érdemleges publikációnak. A tudományos teljesítmények értékelésének igénye – és a kutatási ráfordítások hatékony felhasználásának valamifajta mérése – azonban kialakította a publikációk hatásának kifinomultabb értékelését is. A publikációk hatását legegyszerűbben a rájuk való hivatkozások száma alapján lehet mennyiségi mutatóvá alakítani, hasonlóképpen a folyóiratok egy-egy évfolyamában megjelent publikációkra érkező hivatkozások összessége jelzi az adott folyóirat jelentőségét, súlyát. A cikkek és a rájuk érkező hivatkozások számából pedig egyszerűen levezethető a hatás számszerű mutatója, az impakt faktor. A természettudományok esetében tehát gyakorlatilag nem is az a kérdés, hogy tudományos-e a folyóirat, hanem hogy mennyi az impakt faktora.

A természettudományokat némi időeltolódással követve megjelent a vezető társadalomtudományi folyóiratok hivatkozásait (ma kb. 1700 folyóiratot) nyilvántartó Social Sciences Citation Index, majd a művészetek és a humán területek publikációit referáló Arts and Humanities Citation Index. (Jó hír, hogy a neveléstudomány a társadalomtudományok között kapott helyet.)

Természetesen az angol nyelven megjelenő folyóiratokon kívül kevés kerül be az indexeket készítő Institute of Scientific Information adatbázisaiba, és a tudományos közösségek és intézmények azokra a folyóiratokra is kialakították a tudományosság kritériumait, amelyek ezekben a rendszerekben nem szerepelnek. Általában azokat tekintik tudományos folyóiratoknak, amelyek új tudományos eredmények közzétételére specializálódtak, amelyeket egy tudományos közösség (szervezet, intézmény, műhely) tart fenn, és gyakorolja a tudományos minőségkontroll feladatait. A Magyar Tudományos Akadémia álláspontja ebben a tekintetben egyértelmű. Az MTA a kutatóintézetek és kutatócsoportjai által megjelentetett publikációkat a „Tudományos Publikációs Adattár”-ban tartja számon. Az ebbe bekerülő anyagokra vonatkozó értelmezés szerint tudományos folyóiratok azok, amelyek tudományos kutatások eredményeit jelentetik meg és elsődleges olvasói a

tudományos kutatók. Nem tartoznak a tudományos folyóiratok közé azok, amelyek tanárokhhoz, diákokhoz vagy a tudomány iránt érdeklődő laikusokhoz szólnak. Ez utóbbiak az ismeretterjesztés körébe tartoznak, ami a kutatók ugyancsak fontos kötelezettsége, de az ismeretterjesztés nem számít tudományos teljesítménynek.

Ebben a gondolkörben egyértelműen el lehet helyezni a Magyar Pedagógiát mint tudományos folyóiratot. Deklarált célja új tudományos eredmények közzététele. Munkáját egy tudományág választott képviselőiből álló testület, a Pedagógiai Bizottság felügyeli, és működése, minőségkontrollja megfelel a nemzetközi tudományos folyóiratok normáinak.

A Magyar Pedagógia működése

A tudományos folyóiratok viszonylag egységes szabályok szerint működnek, így az egyéni megoldások kialakítására, az improvizálásra kevés lehetőség adódik. A folyóiratok élén egy szerkesztő/főszerkesztő áll, aki maga is kutató, az adott tudományág képviselője, a tudományos közösség elismert, rendszeresen publikáló tagja. Feladata a folyóirat minőségének, színvonalának megőrzése, fejlesztése. Erre viszonylag kevés eszköze van, tevékenysége a játékszabályok és a normák betartásának felügyeletére, a szerkesztőbizottság és a bírálók megválasztására korlátozódik. Ez utóbbi viszont nagyon hatékony eszköz lehet, hiszen az igényes bírálók, részletes és szakszerű értékelések jelentős hatást gyakorolhatnak egy-egy kutatási terület fejlődésére.

A folyóirat minőségét, színvonalát alapvetően meghatározza a szerkesztőbizottság. Ez testület ugyancsak a szakterület elismert kutatóiból áll. Tudományos folyóiratok esetében a szerkesztőbizottság mozgástere meglehetősen szűk, az alapelvek meghatározásán, megvalósításán túl a bírálati eljárásban játszik szerepet. Szerzők toborzása, kéziratok megszerzése inkább informálisan, a szerkesztőbizottsági tagok tudományszervező, műhelyépítő tevékenységén keresztül történik.

A tudományos folyóiratok minőségkontrollja a kéziratok bírálata. Ezt ugyancsak az adott tudományos közösség tagjai végzik, tehát nem „külső” vagy „felső” bírálatról van szó, mint például egy szakdolgozat esetében. Az angolul „peer review”-ként ismert eljárásban a bírálók tevékenysége inkább a mi akadémiai minősítési folyamatunk opponensi munkájának felel meg. Egyenrangú társak keresik egymás munkáiban a hibát vagy tévedést, esetleg a javítandó mozzanatokat.

A Magyar Pedagógia a beérkezett kéziratokat két bírálónak adja ki. Az egyik bíráló – a nagyon ritka kivételtől eltekintve – a szerkesztőbizottság tagja, a másik a cikk szűkebb szakterületének tudományos minősítéssel rendelkező kutatója. A szerkesztőbizottság tagjainak rendszeres részvétele segíti az eljárás egységességét és a közösen elfogadott normarendszer érvényesítését. Az egységes alapelvekre épülő bírálatot segíti a felkérő levélben minden alkalommal tételesen is megfogalmazott bírálati szempontrendszer. A bírálók egyrészt készítenek egy részletes elemzést, másrészt az egyszerűbb kezelhetőség érdekében egy ötfokozatú skálán is értékelik az adott kéziratot. A részletes értékelést megkapják a szerzők, a számszerű értékelés a szerkesztőségnek szól, és segítségével egyszerű statisztikai elemzést is lehet végezni. A skála értékei és megnevezésük:

- gyenge színvonala miatt nem alkalmas közlésre (1);
- a Magyar Pedagógia által megkívánt színvonalat nem éri el (2);
- alapos átdolgozás után közölhető (3);
- kisebb változtatások után közölhető (4);
- jelenlegi formájában, változtatás nélkül közölhető (5).

Ez a számszerűsítés lehetővé teszi annak gyors eldöntését, hogy mennyire egységes a két bíráló álláspontja, illetve milyen további tennivalókra van szükség. Ha két szám összege négy vagy annál kisebb, az automatikus elutasítást jelent, a két ötös pedig a biztos megjelenést. A többi esetben mérlegelés tárgya, hogy – a szöveges értékelések alapján –

milyen mértékű és jellegű további munkát kérünk a szerzőktől. Ha a két vélemény között nagy az eltérés, további bírálók felkérésére kerül sor.

Az objektivitást és az egységes eljárást szolgálja az is, hogy a szerzőkkel és a bírálók-kal való levelezés nagyrészt formalizált „szabványszövegeken” keresztül történik. A Magyar Pedagógia bírálati űrlapját, továbbá a szerzőkkel, bírálókkal való kommunikáció formáit ugyancsak a nemzetközi folyóiratok gyakorlatából adaptáltuk.

A Magyar Pedagógia színvonalának megőrzését, a nemzetközi tudományossággal való kapcsolattartást az említetteken túl a „Nemzetközi tanácsadó testület” szolgálja. A testület olyan külföldön élő, világszerte ismert és elismert magyar vagy magyar származású kutatókból áll, akik tanácsaikkal segítik a szerkesztő, illetve a szerkesztő bizottság munkáját. A tanácsadó testület tagjai jelenleg: Csíkszentmihályi Mihály (Chicago), Dörnyei Zoltán (Nottingham), Suzanne Hidi (Toronto), Lázár Sándor (Kolozsvár) és Marton Ferenc (Göteborg).

Problémák és lehetőségek

Természetesen a Magyar Pedagógiát is érintik mindazok a problémák, amelyek a magyarországi tudományos kutatást általában és nem mentesek azoktól a gondoktól sem, amelyek a pedagógia megítélésével kapcsolatban általában jelentkeznek. Közismert, hogy Magyarországon az elvárhatónál sokkal kisebb arányú a tudomány finanszírozása, és különösképpen alacsony összegek állnak rendelkezésre a neveléstudományi kutatásokra. Ez egyben azt is jelenti, hogy sokkal kevesebb a közlésre érdemes eredmény, kisebb a tudományos cikktermés, mint más tudományágakban.

A gazdasági, finanszírozási problémák a folyóiratot közvetlenül is érintik. Az akadémiai és minisztériumi támogatások nagyon egyenetlenül érkeznek. Mindez a kéziratok előre nem tervezhető és ugyancsak egyenetlen beérkezésével párosulva rendkívüli módon megnehezíti az egyes számok megjelenését a tervezett időben.

Nehézségeket okoz az is, hogy sokkal lassúbb ütemű a neveléstudomány modernizációja, tudományos normáinak kialakulása, az eredmények alkalmazása, mint az európai, vagy a fejlett tudományos intézményrendszerrel rendelkező országokban. Sem az egyetemeken, főiskolákon, sem az akadémiai minősítési eljárásban nincs olyan súlyuk a tudományos publikációknak, mint más tudományágakban vagy a külföldi egyetemeken.

A pozitív oldalon vehetjük számba, hogy ezekben az években kezdik aktív oktatói, kutatói munkájukat azok a fiatalok, akik már a szervezett doktori képzésben vettek részt. Közülük mind többen rendszeresen járnak nemzetközi konferenciákra, hosszabb-rövidebb időt külföldön töltenek. Számukra a tudományos normák nem ismeretlenek és igénylik a szigorúbb megmérettetést.

Az új információs-kommunikációs technológiák elterjedése sok tekintetben leegyszerűsíti a szerkesztés folyamatát és egyben lehetővé teszi, hogy a megjelenő tanulmányok mind szélesebb körhöz jussanak el. Az elmúlt években elvégeztük az 1991 óta megjelent számok teljes körű elektronikus szerkesztését. Az ezekben a számokban megjelent cikkek teljes szövegükkel felkerültek az Internetre (www.magyarpedagogia.hu, korábbi cím: www.edu.hu/mped).

A neveléstudomány a nemzetközivé válás tekintetében az utolsók közé tartozik, amit csak részben magyarázhatunk azzal, hogy az a gyakorlat, amelyet szolgálhat (az oktatásügy), alapvetően nemzeti probléma. Még több kritikát megengedve magunknak, azt is meg kell állapítanunk, hogy a közép-kelet-európai régió pedagógiai kutatói még e lemaradó diszciplínán belül is az utolsók közé tartoznak.

Irodalom

- Bishop, C. (1984): *How to Edit a Scientific Journal*. ISI Press, Philadelphia.
- Csapó Benő (1991): Hagyomány és korszakváltás. A megújult Magyar Pedagógia programja. *Magyar Pedagógia*, 1. 3–6.
- Csapó Benő (1992): Száz év. (Száz éves a Magyar Pedagógia) *Magyar Pedagógia*, 1. 3–4.
- Csapó Benő (2000): Utószó a Magyar Pedagógia századik évfolyamához. *Magyar Pedagógia*, 4. 531–533.
- Csapó Benő (2001): Neveléstudomány az ezredvég Magyarországn. *Iskolakultúra*, 2. 40–44.
- Csapó Benő és Pukánszky Béla (1993): A Magyar Pedagógia első száz évének repertórium. *Magyar Pedagógia*, Különszám.
- Csengeri János (1892): Olvasóinkhoz. *Magyar Paedagógia*, 1. 1–2.
- Géczi János (2001): A magyar pedagógiai szaksajtóról. In: Csapó Benő és Vidákovich Tibor (szerk.): *Neveléstudomány az ezredfordulón*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 392–402.
- Géczi János (2003): A pedagógiai sajtó szerepvállalásai a hazai neveléstudományban. *Iskolakultúra*, 8. 53–60.
- Kuhn, T. (2002): *A tudományos forradalmak szerkezete*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Mészáros István (1992): Magyar Paedagógia – Magyar Pedagógia 1982–1992. *Magyar Pedagógia*, 1. 5–24.
- Németh András (2002): *A magyar neveléstudomány fejlődéstörténete*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Popper, K. (1997): *A tudományos kutatás logikája*. Európa, Budapest.
- Solla Price, D. de (1979): *Kis tudomány, nagy tudomány*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Az Iskolakultúra könyveiből